

**O'ZBEKISTON VA QOZOG'ISTONDA BANK KAFOLATLARI: Huquqiy Tartib
va Xalqaro Amaliyot**

Kamola Usmonova

*Toshkent davlat yuridik universiteti,
"Xalqaro tijorat huquqi" yo'nalishi talabasi
usmonovakamola05@gmail.com*

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 20.04.2026

Revised: 21.04.2026

Accepted: 22.04.2026

KALIT SO'ZLAR:

*bank kafolati, URDG
758, mustaqillik
tamoyili, qo'shimcha
majburiyat, bank
kafolati, O'zbekiston,
Qozog'iston, AIFC,
garov, O'rta Osiyo,
xalqaro tijorat huquqi*

Ushbu ilmiy maqolada O'zbekiston va Markaziy Osiyo davlatlarida bank kafolatlarini tartibga soluvchi huquqiy tizim hamda uning amaliy jihatlari o'rganiladi. Maqolaning asosiy e'tibori Xalqaro Savdo Qo'mitasi (International Chamber of Commerce, keyingi o'rinlarda ICC) tomonidan chiqarilgan Talabga asoslangan kafolatlar bo'yicha yagona qoidalari (Uniform Rules on Demand Guarantees, keyingi o'rinlarda URDG 758) ning mazkur hududlardagi tijorat amaliyotiga tatbiq etilishida yuzaga keladigan qiyinchiliklarga qaratilgan. O'zbekiston, Qozog'iston va O'rta Osiyodagi tartibga solish tizimlari qiyosiy tahlil qilinib, O'zbekiston Fuqarolik kodeksidagi bank kafolatlarini tartibga solish bilan bog'liq bo'lgan bo'shliqlar, xususan, kafolatni o'zgartirish va muddatini uzaytirish bilan bog'liq masalalar ko'rsatib o'tiladi. Bundan tashqari, xalqaro amaliyotdagi mustaqillik tamoyili bilan mahalliy sudlarning kafolatni qo'shimcha majburiyat - ya'ni kafillikka - tenglashtirishga moyilligi o'rtasidagi ziddiyat tahlil etiladi. Maqolada O'zbekistondagi joriy kafolat talablari va me'yoridan ortiq komissiya to'lovlari ham

ko'rib chiqilib, ular raqobatbardosh kafolat bozori rivojiga to'sqinlik qiluvchi tizimiy to'siqlar sifatida baholanadi. Qiyosiy nuqtai nazardan esa Qozog'istonning ikki izli tartibga solish modeli - jumladan, Astana Xalqaro Moliya Markazi (Astana International Financial Center, keyingi o'ringlarda AIFC) doirasidagi ingliz huquqiga asoslangan tizim - O'zbekiston uchun namunaviy islohotlar yo'li sifatida tahlil qilinadi. Maqola O'zbekiston bank kafolatlari sohasini xalqaro me'yorlarga moslashtirish yuzasidan aniq qonunchilik va institusional tavsiyalar bilan yakunlanadi.

I. Kirish

Zamonaviy xalqaro savdo-moliya munosabatlarida bank kafolati alohida ahamiyat kasb etuvchi vositalardan biri hisoblanadi. Mohiyatiga ko'ra, bank kafolati kredit munosabatlarida ishonchlilikni ta'minlash vazifasini o'tab, kreditor bilan qarzdor o'rtasidagi xavf-xatarni samarali taqsimlashga xizmat qiladi. Moliya tizimi yetarli darajada rivojlangan mamlakatlarda bank kafolatlari chegaralararo savdoni osonlashtiradi, yirik infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishda muhim rol o'ynaydi va ko'p tomonlama murakkab investitsiya bitimlarining ishonchli asosini tashkil etadi. Biroq bu vositalarning samarali ishlashi ko'p jihatdan yuridik muhitning barqarorligiga bog'liq: kafolatning asosiy shartnomadan mustaqil ekanligini sudlar qat'iy ta'minlashi, tartibga soluvchi organlar buni tan olishi va amaliyotchilar tomonidan to'g'ri tushunilishi lozim.

O'zbekiston va umuman Markaziy Osiyo mintaqasida bu borada ishonchlilik hali to'liq shakllanmagan. Sovet davri fuqarolik kodekslaridan meros bo'lib o'tgan va kafolat hamda kafillikni bir toifaga kirituvchi huquqiy asos, shuningdek, xalqaro savdo moliyasi nozikliklari bilan yetarlicha tanish bo'lmagan sud tizimi - bularning barchasi mahalliy kafolat amaliyotini xalqaro me'yorlardan ancha uzoqlatib yubormoqda. ICC URDG 758 qoidalarini kabi xalqaro hujjatlarni qo'llash izchillik bilan kechmayapti. Tijorat banklari esa Yevropa bozorlardagi kredit asosidagi modellardan butunlay farq qiladigan garov talablari va komissiya miqdorlarini belgilamoqda bu holat kichik korxonalarini kafolat bozoridan amalda chetlashtirmoqda. Kafolatlarni o'zgartirish va uzaytirish tartibini belgilovchi normalar esa

yoki umuman mavjud emas, yoki kerakli darajada aniq emas, shu sababli tomonlar oldini olish mumkin bo'lgan nizo va noaniqliklarga duch kelmoqda.

Yuqoridagi kamchiliklar yuzaki texnik muammolar bilan chegaralanmaydi - ularning aniq iqtisodiy oqibatlari bor. O'zbekiston Jahon savdo tashkilotiga a'zo bo'lishga intilayotgan va mintaqaviy hamda global iqtisodiyotga yanada mustahkam qo'shilishni maqsad qilgan bir paytda, moliyaviy va huquqiy infratuzilmaning sifati raqobatbardoshlikning muhim mezoniga aylanmoqda. URDG qoidalari yoki ingliz huquqi asosidagi himoyaga moslashgan chet ellik investorlar va savdo hamkorlar uchun o'zbek muassasalaridan beriladigan majburiyatlarning bajarilishini va ishonchliligi muhim ahamiyat kasb etadi. Islohotlar o'tkazilmasa, mahalliy kafolat bozori yuqori xarajatli, huquqiy jihatdan zaif va xalqaro savdo tizimiga nisbatan chetda qolaverishi mumkin.

Ushbu maqola mazkur muammolarni tizimli tahliliy va qiyosiy doirada ko'rib chiqadi. II bo'limda mustaqil kafolatlarning huquqiy asoslarini belgilab, O'zbekistondagi huquqiy ziddiyatlar zahirida yotuvchi mustaqillik va qo'shimcha majburiyat o'rtasidagi farqni tahlil qiladi. III bo'limda URDG 758 qoidalarini Markaziy Osiyo yurisdiksiyalarida qo'llashning amaliy qiyinchiliklari - huquq to'qnashuvi va mahalliy shartnomalardagi to'g'ridan-to'g'ri havola muammosi - o'rganiladi. IV bo'limda O'zbekiston kafolat bozori batafsil tahlil qilinib, joriy kafolat turlari ko'rib chiqiladi va mavjud garov hamda komissiya tartibi tanqidiy baholanadi. V bo'lim Qozog'istonning modeli - jumladan AIFC ning ingliz huquqiga asoslangan tizimi bilan O'zbekiston amaliyotini qiyoslaydi. VI bo'limda xulosalar bayon etilib, qonunchilik hamda institusional islohotlar bo'yicha aniq tavsiyalar ilgari suriladi.

II. Bank Kafolatlarning Huquqiy Tabiati

2.1. Mustaqil Kafolatning Tuzilishi va Mohiyati

Mustaqil bank kafolati - URDG 758 terminologiyasida «talabga asoslangan kafolat» - bu bank (kafil) tomonidan prinsipal (ariza beruvchi) topshirig'iga binoan benefitsiarga beriladigan yozma majburiyatdan iborat. Unda kafil, benefitsiar tomonidan muvofiq talab taqdim etilganda, asosiy shartnomadan kelib chiqadigan e'tirozlarga berilmasdan, belgilangan miqdorda pul to'lashga majburiyat oladi. Ushbu vositaning asosiy xususiyati uning mustaqilligidir: kafilning majburiyati uni yuzaga keltirgan huquqiy munosabatdan alohida va u tomonidan ta'sirga uchramagan holda mavjud bo'ladi.

Mustaqillik tamoyili asosida Benefitsiar bank kafolatni prinsipalning kredit xavfini o'rnini bosuvchi vosita sifatida qabul qiladi, chunki to'lov asosiy bitimga oid kelib chiqishi mumkin bo'lgan bahslar asosida ushlab qolinmasligini, kafolat shartnomaviy munosabatlardan mustaqil ekanligini biladi. URDG 758ning 5-moddasi ushbu tamoyilni qonuniy jihatdan

mustahkamlaydi: kafolat «o'z tabiatiga ko'ra asosiy munosabat va arizadan mustaqildir; kafil bunday munosabat bilan hech qanday aloqasi yo'q va u bilan bog'liq emas.»⁴¹ Ushbu ifoda o'nlab yillik xalqaro tijorat tajribasining mohiyatini aks ettiradi va dunyodagi yetakchi moliya muassasalari tomonidan keng qo'llaniladi.

Mustaqillik tamoyili kafillik huquqiy konstruksiyasidan tubdan farq qiladi. Oddiy aksessor kafolatda - ya'ni kafillikda - kafilning majburiyati asosiy majburiyatdan kelib chiqadi va unga bog'liq bo'ladi. Kafillik doirasida kafil benefitsiarga nisbatan prinsipalga mavjud bo'lgan har qanday e'tirozni ilgari surishi mumkin: benefitsiar tomonidan bajarilmaslik, asosiy shartnomaning haqiqiy emasligi, qarshi talab yoki prinsipal majburiyatining o'zgarishi. Kafilning mas'uliyati prinsipal majburiyati bajarilganda o'z-o'zidan tugaydi.

Ikkala tuzilma o'rtasidagi tafovut katta. Kafillikda benefitsiar kafilning prinsipalning e'tirozlarini takrorlash xavfini o'z zimmasiga oladi. Mustaqil kafolatda bu xavf prinsipalga o'tkaziladi: agar talab noqonuniy yoki shartnomaga zid ravishda qilingan yoki firibgarlikka asoslangan bo'lsa, prinsipal kafilga nisbatan alohida to'lov qaytarish da'vosini qo'zg'atishi lozim. Aynan shu narsa talabga asoslangan kafolatni xalqaro savdning asosiy vositasiga aylantiradi, benefitsiarlar to'lov aniqligini talab qiladi va ko'pincha ular bilan faqat bilvosita munosabatda bo'lgan nizolarni hal etishga bog'liq bo'lgan instrumentlarni qabul qilishni rad etadi.

2.3. O'rta Osiyoda bank kafolatini tartibga solish bo'yicha muammolar

Markaziy Osiyoning postsovet davlatlariga meros bo'lib o'tgan fuqarolik huquqi an'anasida kafillik va mustaqil kafolat o'rtasida aniq toifaviy farq belgilanmagan. Sovet fuqarolik kodekslarida uchinchi tomon kredit yordamining yagona vositasi sifatida faqat kafillik (poruchitelstvo) tan olingan⁴². Mustaqil bank kafolati (bankovskaya garantiya) ushbu davlatlar huquqiy tizimiga 1990-yillar va 2000-yillar boshidagi fuqarolik kodeksi islohotlari orqali kirib keldi, asosan 1994-yilgi Rossiya Fuqarolik kodeksi namunasida tuzilgan bo'lib, u xalqaro hujjatlardan foydalangan bo'lsa-da, mustaqillik tamoyilini URDG me'yorlariga mos ravishda to'liq amalga oshirmagan.

O'zbekiston Fuqarolik kodeksining 299-moddasi⁴³ va keyingi qoidalari rasmiy jihatdan bank kafolatining mustaqil xarakterini tan oluvchi huquqiy asosni belgilaydi. Kafolat benefitsiar tomonidan yozma talab taqdim etilganda belgilangan miqdorni to'lash uchun bank

⁴¹ Goode, R. "Xalqaro bitimlarda abstrakt to'lov majburiyatlari." Bruklin xalqaro huquq jurnali 22 (1996): 243.

⁴² Voskanyan, M. "Postsovet huquqiy tizimlarida bank kafolatlarining mustaqillik tamoyili." Xalqaro bank huquqi va tartibga solish jurnali 34, 5-son (2019): 201–215.

⁴³ O'zbekiston Respublikasi. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi (I va II qismlar). Toshkent, 1996–1997.

=====

tomonidan beriladigan yozma majburiyat sifatida ta'riflanadi va uning asosiy majburiyatdan mustaqilligi qayd etiladi. O'zbek bankidan kafolat qabul qilishni ko'rib chiqayotgan benefitsiar, nizo yuzaga kelganida O'zbek sudining kafolatni so'zsiz to'lov majburiyati sifatida emas, balki asosiy bitimni tekshirib ko'rish orqali hal etishi ehtimolini hisobga olishga majbur bo'ladi.

III. Markaziy Osiyoda URDG 758ning Amaliy Qo'llanishi: Huquqlar To'qnashuvi va To'g'ridan-To'g'ri Havola Muammosi

3.1. URDG 758ning Ixtiyoriy Tabiati va Buning Amaliy Oqibatlari

ICC 2010 yilda 1992-yilgi nashrni yangilab chiqargan URDG 758 - talabga asoslangan kafolatlar sohasidagi xalqaro amaliyotning eng keng qamrovli kodifikatsiyasi hisoblanadi. 35 moddadan iborat ushbu hujjat kafolat vositasini yaratish, o'zgartirish, talab qo'yish, hujjatlarni ko'rib chiqish, o'tkazish va muddatning tugashini qamrab oladi. Qoidalar bir nechta huquqiy an'analardagi bank amaliyotchilari, huquqshunoslar va tijorat tomonlarining keng ishtiroki bilan ishlab chiqilgan bo'lib, tranzaksion xarajatlarni kamaytirish va bashorat qilinishini ta'minlashga mo'ljallangan muvozanatli standart normalar majmuasini ifodalaydi.

Biroq shuni alohida ta'kidlash lozimki, URDG 758 hech bir yurisdiksiyada majburiy huquqiy kuchga ega emas. Qoidalarining 1-moddasi ularning kafolatga faqat kafolat matni ularga to'g'ridan-to'g'ri havola qilgandagina tatbiq etilishini ochiq ko'rsatadi. Ichki qonunlardan farqli ravishda, URDG 758 o'z-o'zidan joriy bo'lmaydi. Ularni qo'llash uchun tomonlar kafolat hujjatiga aniq havola bandini kiritishi shart. Bunday band bo'lmagan taqdirda kafolat tomonlar tanlagan yoki xalqaro xususiy huquq qoidalari belgilaydigan ichki qonunchilik bilan tartibga solinadi, O'rta Osiyo sharoitida bu odatda tegishli davlatning fuqarolik kodeksini anglatadi. URDG 758ning ushbu ixtiyoriy tabiati amaliy muammolarni keltirib chiqaradi. Qoidalarini qo'llash to'g'risidagi qaror asosan kafolat matnini tayyorlayotgan chiqaruvchi bank zimmasiga tushadi. Benefitsiarlar ko'pincha arizachilardan tajribali bo'lgan, bank standart shakllar esa xalqaro me'yorlarni aks ettiradigan darajada muntazam yangilanmagan bozorlarda URDG 758 qoidalarining izchil qo'llanilishini oldindan taxmin qilish qiyin. Buning uchun faol muzokaralar olib borish va shartnomaviy asosini mustahkamlash talab etiladi⁴⁴. Albatta URDG 758 qoidalarining majburiy tartibda qo'llanilishi tomonlarning erk muxtoriyati prinsipiga zid, ushbu holatda mazkur noaniqlikni oldini olishning samarali yo'li URDG 758 ning bank kafolatlariga oid asosiy qoidalarini

⁴⁴ Goode, R. "Xalqaro bitimlarda abstrakt to'lov majburiyatlari." Bruklin xalqaro huquq jurnali 22 (1996): 243.

O'zbekiston qonunchiligiga kiritilishidir. Masalan, bank kafolati miqdorining o'zgartirilishi bo'yicha qoidalar O'zbekiston qonunchiligida mavjud emas.

3.2. O'zbek Amaliyotida URDG 758ni Tatbiq Etishdagi To'siqlar

O'zbekistonda URDG 758ni bank kafolati hujjatlariga aniq havola qilish holati hali tartibsiz bo'lib, ko'plab institusional muhitlarda istisno holat, standart emas. Bunga bir nechta tarkibiy omillar sabab bo'lmoqda.

O'zbekiston Markaziy banki yoki boshqa biror organ tomonidan xalqaro bitimlar uchun berilayotgan bank kafolatlari xalqaro standart shartlarga muvofiq bo'lishi yoki ularga havola qilishi lozimligi to'g'risida hech qanday tartibga soluvchi talab yoki nazorat kutilmasi yo'q. O'zbekiston tartibga solish amaliyoti bilan, masalan, Yevropa banklari regulyatorining savdo moliyasi vositalari yuzasidan beradigan ko'rsatmalari o'rtasidagi tafovut katta.

O'zbek banki xorijiy benefitsiarga kafolat berganda qo'llaniladigan huquqni, shu jumladan URDG 758 qo'llaniladimi yo yo'qligini, aniqlash ko'p bosqichli xalqaro xususiy huquq tahlilini talab etadi. Kafolat hujjatida aniq huquq tanlash bandi bo'lmagan taqdirda O'zbek xalqaro xususiy huquq qoidalari qo'llaniladigan huquqni belgilaydi. Umumiy tamoyillarga ko'ra, majburiyatni bajarish joyi huquqi odatda bank joylashgan joy qo'llaniladi, bu esa O'zbek huquqiga ishora qiladi. Ushbu natija O'zbek huquqidan xabardor bo'lmagan va O'zbek sudlarining ishonchliligiga shubha bilan qarashi mumkin bo'lgan xorijiy benefitsiarlar uchun tijoriy jihatdan qoniqarsiz.

Tomonlar ingliz huquqini yoki boshqa xorijiy huquqni qo'llashni belgilagan aniq huquq tanlash bandini kiritisa holat yanada murakkablashadi. O'zbek huquqi, aksariyat fuqarolik huquqi tizimlari kabi, shartnoma majburiyatlari uchun qo'llaniladigan huquqni tanlash erkinligini tan oladi, faqatgina O'zbek huquqining majburiy qoidalari va jamoat tartibi cheklovlari doirasida. Nazariy jihatdan O'zbek banki ingliz huquqi asosida, URDG 758ni tatbiq etgan holda, ICC yoki UNCITRAL qoidalari bo'yicha arbitrajni belgilab kafolat bera oladi. Biroq amalda bunday tartib murakkab muzokaralar va uzoq vaqtni talab etadi, O'zbek banklarining ichki muvofiqlik va huquq bo'limlari tomonidan har doim ham qabul qilinmaydi va, birinchi navbatda, O'zbekistonda ijro talab etilishi kerak bo'lganda kafolatning qonuniy kuchiga nisbatan noaniqlik tug'dirishi mumkin.

4.1. Joriy Amaliyotdagi Asosiy Kafolat Turlari

O'zbek bank bozori xalqaro tasnifga mos keladigan bir qator kafolat turlarini taklif etadi, garchi ularning amaliy joriy etilishi va bozordagi tarqalish darajasi sezilarli farq qilsa ham. Quyidagi asosiy turlar ajratib ko'rsatilishi mumkin.

Tender (taklifga asoslangan) kafolatlari davlat xaridi va infratuzilma loyihalariga taqdim etilgan takliflarda ishtirokchining muvaffaqiyatli bo'lgach o'z taklifidan voz kechmasligini va shartnomani tuzishini kafolatlaydi. O'zbekistonda tender kafolatlari davlat xaridlari protsedurasida keng qo'llaniladi; belgilangan chegaradan oshuvchi shartnomalar uchun ularni taqdim etish xarid qonunchiligi bilan rasmiy tarzda talab etiladi. Biroq O'zbek banklari tender kafolatlarini berish shartlari to'lov uchun zarur shartlar va talab qilinadigan hujjatlar jumladan xalqaro xarid standartlariga har doim ham mos kelmaydi; bu holat xalqaro taraqqiyot banklari moliyalashtiruvchi loyihalarda va davlat-xususiy sheriklik bitimlarida qo'shimcha qiyinchiliklar tug'diradi.

Ijro kafolatlari pudratchi yoki yetkazib beruvchining asosiy shartnoma majburiyatini uning shartlariga muvofiq bajarish zimmasini ta'minlaydi. Qurilish, infratuzilma va yetkazib berish shartnomalarida eng muhim tijorat toifasi sifatida ko'zga tashlanadi.

Avans to'lov kafolatlari yetkazib beruvchiga avans to'lagan xaridorni yetkazib beruvchi o'z majburiyatini bajarmasa, avansning qaytarilmaslik xavfidan himoya qiladi. Ular O'zbekistonning ishlab chiqarish va energetika sektorlarida keng tarqalgan bo'lib, bu sohalarida ta'minot shartnomalarida avans to'lov odatiy amaliyot hisoblanadi. Avans to'lov kafolatlari O'zbek qonunchiligida Fuqarolik kodeksining umumiy qoidalari asosida tartibga solinadi; biroq qisman qaytarish va kafolat miqdorini mutanosib ravishda kamaytirish masalalarida maxsus qoidalar bo'lmasligi amaliy noaniqlik uyg'otadi.

To'lov kafolatlari allaqachon yetkazib berilgan tovar yoki xizmatlar uchun xaridorning to'lov majburiyatini ta'minlaydi. Ular sotuvchi uchun kredit ta'minlash vositasi sifatida xizmat qilib, bitimni dastlabki to'lovsiz amalga oshirishga imkon beradi.

V. Qiyosiy Tahlil: Qozog'iston Ikki Izli Modeli va Yevropa Eng Ilg'or Amaliyotlari

5.1. Qozog'iston: Fuqarolik Kodeksi Tizimi va Uning Cheklovlari

Qozog'istonning bank kafolatlari uchun huquqiy asosi O'zbek tizimi bilan ko'plab tarkibiy xususiyatlarda o'xshashlikni o'zida namoyon etadi. Qozog'iston Fuqarolik kodeksi (II qism, 1999) bank kafolatini mustaqil majburiyat sifatida belgilaydi, O'zbek Fuqarolik kodeksini ham shakllantirgan postsovet fuqarolik huquqi an'anasiga asoslanib. Mustaqillik tamoyilining rasmiy e'lon qilinishi bilan mahalliy sudlarning aksessor fikrlashga moyilligi o'rtasidagi bir xil ziddiyat Qozog'iston sud amaliyotida ham mavjud.

Qozog'iston tartibga solish doirasi ostida ikkinchi darajali banklar tomonidan beriladigan kafolatlar xalqaro me'yorlarga muvofiq prudensial standartlarni qabul qilgan Moliyaviy bozorlarni tartibga solish va rivojlantirish agentligi nazoratiga bo'ysunadi. Garov talablari, hali ham Yevropa ko'rsatkichlaridan yuqori bo'lsa-da, katta Qozog'iston banklarida ayniqsa

xorijiy institusional aksiyadorlar mavjud banklarda yetarli darajada rivojlangan korporativ kredit baholash madaniyati shakllanishi tufayli ma'lum darajada yumshatilgan⁴⁵.

Qozog'iston Fuqarolik kodeksi URDG 758ni alohida tartibga solmaydi; O'zbek amaliyotiga xos tatbiq etish muammosi Qozog'istonda ham mavjud. Ichki bitimlar uchun kafolatlar odatda Fuqarolik kodeksi qoidalarini bilan tartibga solinadi; URDG tatbiq etish xalqaro bitimlarda ko'proq uchraydi, biroq hali ham izchil emas. «Uzaytir yoki To'la» mexanizmi Qozog'iston qonunchiligida ham ko'rib chiqilmagan bo'lib, O'zbek kontekstida aniqlangan bir xil qonunchilik bo'shlig'ini ifodalaydi.

5.2. AIFC dagi islohotlar

2018 yilda Astana Xalqaro Moliya Markazining (AIFC) tashkil etilishi O'rta Osiyo moliyaviy huquqidagi postsovet davrining eng muhim institusional yutuqlaridan biri sanaladi. AIFC doirasida tijorat va moliyaviy masalalar uchun qo'llaniladigan moddiy huquq AIFC Sudi va uning tegishli tartibga soluvchi organlari tomonidan ishlab chiqilgan ingliz huquqidir⁴⁶.

Bu bank kafolati amaliyoti uchun katta ahamiyat kasb etadi. AIFC doirasida ro'yxatdan o'tgan moliyaviy muassasalar ingliz huquqi asosida kafolat bera oladi, unda mustaqillik tamoyili o'nlab yillik sud amaliyoti bilan mustahkam o'rnatilgan, URDG 758 odatiy Qozog'iston bitimlariga xos huquq to'qnashuvi noaniqligisiz tatbiq etilishi mumkin, Nizolar xalqaro darajada tajribali umumiy huquq sudyalaridan tashkil topgan AIFC Sudi tomonidan yoki xalqaro arbitraj me'yorlari qo'llaniladigan AIFC Arbitraj markazi orqali hal etiladi.

VI. Xulosa va Tavsiyalar

O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi qoidalariga asoslangan qonunchilik tizimi bank kafolatlari bo'yicha mustaqillik tamoyilini yetarlicha tartibga solmaslik tufayli kafolatlarning mustaqil to'lov majburiyatlari sifatidagi ishonchligini buzuvchi sud yondashuvlariga zamin yaratmoqda. Bank kafolatni o'zgartirish va uzaytirishni tartibga soluvchi maxsus qonunchilik qoidalarining yo'qligi kafolat amaliyotining muhim jihatlarini huquqiy noaniqlik holatida qoldirmoqda. URDG 758 kabi xalqaro tan olingan qoidalarni tatbiq etish tartibsiz va tarkibiy jihatdan zaif bo'lib, ko'plab kafolatlar xalqaro me'yorlardan farq qiluvchi ichki qoidalar bilan boshqarilyapti. Eng zarur chora mustaqillik tamoyilini mustahkamlovchi va uni boshqaruv mexanizmini aniq tartibga soluvchi va URDG 758 kabi xalqaro qoidalarni O'zbekiston qonunchiligiga inkorporatsiya qilish orqali tatbiq etish uchun

⁴⁵ Qozog'iston Respublikasi. Qozog'iston Respublikasining Fuqarolik kodeksi (II qism). Almati, 1999.

⁴⁶ Astana xalqaro moliya markazi. AIFC sudi qoidalarini va Tijorat kodeksi. Astana, 2017

qonuniy zamin yaratuvchi maxsus qonunchilik qoidalarini qabul qilish lozim: masalan, Fuqarolik kodeksiga o'zgartirish kiritish orqali.

O'zbekiston Banklar uyushmasi Markaziy bank va ICC Milliy qo'mitasining hissasi bilan URDG 758ni havola orqali tatbiq etuvchi qisman kamaytirish hamda hujjat muvofiqligi talablari kabi asosiy tijorat ahamiyatli holatlarni qamrab oluvchi standart bank kafolati shablonlarini ishlab chiqishi va e'lon qilishi kerak. Bu shakllarni ixtiyoriy, lekin keng targ'ib qilingan asosda qabul qilish qonunchilik o'zgarishlarini kutmasdan O'zbek amaliyotini xalqaro me'yorlarga yaqinlashtirishni tezlashtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xalqaro savdo palatasi. Talab bo'yicha kafolatlar uchun yagona qoidalar (URDG 758). Parij: ICC, 2010.
2. Goode, R. "Xalqaro bitimlarda abstrakt to'lov majburiyatlari." Bruklin xalqaro huquq jurnali 22 (1996): 243.
3. Wood, P.R. Xalqaro moliya huquqi va amaliyoti. London: Sweet & Maxwell, 2008.
4. O'zbekiston Respublikasi. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi (I va II qismlar). Toshkent, 1996–1997.
5. Qozog'iston Respublikasi. Qozog'iston Respublikasining Fuqarolik kodeksi (II qism). Almati, 1999.
6. Astana xalqaro moliya markazi. AIFC sudi qoidalari va Tijorat kodeksi. Astana, 2017
7. Voskanyan, M. "Postsovet huquqiy tizimlarida bank kafolatlarining mustaqillik tamoyili." Xalqaro bank huquqi va tartibga solish jurnali 34, 5-son (2019): 201–215.
8. UNCITRAL (BMTning Xalqaro savdo huquqi bo'yicha komissiyasi). Mustaqil kafolatlar va zaxira akkreditivlari to'g'risidagi konvensiya. Nyu-York: Birlashgan Millatlar Tashkiloti, 1995.